

ДАЦЮК Р.О.
ст. групи ОЕЕм-11

ПРОБЛЕМИ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Оплата праці, як багатоаспектна категорія, покликана відігравати значну роль у житті суспільства. З одного боку, вона є основним джерелом доходів працівників, тому її величина значною мірою характеризує рівень добробуту всіх членів суспільства, а з іншого боку - її правильна організація зацікавлює працівників підвищувати ефективність виробництва, а відтак безпосередньо впливає на соціально-економічний розвиток всієї країни.

Проблеми оплати праці є актуальними на всіх етапах розвитку суспільства. Вирішення цих проблем ускладнюється тим, що досить складно поєднати інтереси роботодавця та працівника. Працівник бажає отримувати якнайбільше за свою працю, а роботодавець прагне платити із врахуванням своїх цілей, але стільки, щоб працівник не звільнився. За цією причиною, у сфері оплати праці спостерігається багато випадків порушень.

Для виявлення порушень в операціях з оплати праці використовується судово-економічна експертиза, тому одним із найважливіших об'єктів її дослідження є розрахунки з оплати праці.

Розрахунки з оплати праці – це сукупність розрахунків роботодавця з працівниками підприємства щодо нарахування та виплати заробітної плати, відпусток та лікарняних, а також щодо правильності та повноти нарахувань і утримань із заробітної плати працівників.

Дослідженням проблемних питань судово-економічної експертизи розрахунків з оплати праці займається ряд вітчизняних вчених. Окремі питання судово-економічної експертизи оплати праці розглядали Г. Г. Кірейцев, В. І. Лемішовський, В.І. Отенко, Н.І. Пономаренко, В.С. Рудницький, В. В. Сопко, Н. М. Ткаченко, Б.Ф. Усач тощо. Незважаючи на широкий спектр досліджень вітчизняних учених з даної тематики, деякі питання досі залишаються недостатньо опрацьованими.

Судово-економічна експертиза при дослідженні операцій з оплати праці покликана зорієнтувати господарський механізм на раціональне

використання трудових ресурсів, стимулювання працівників за результатами їхньої праці [3].

У процесі експертного дослідження встановлюється порушення трудового законодавства та інших нормативних актів з праці та її стимулювання, які негативно впливають на результати праці.

Основними об'єктами судово-економічної експертизи розрахунків з оплати праці є первинні документи з обліку виробітку та відпрацьованого часу, розрахункові і платіжні відомості, особові рахунки, реєстри невиданої заробітної плати і книги обліку розрахунків з депонентами, журнали-ордери, Головна книга, Баланс і надані банкам довідки про нараховану і видану заробітну плату [1].

Основними завданнями, які вирішуються у процесі судово-економічної експертизи операцій, пов'язаних з розрахунками з оплати праці, є дослідження, які спрямовані за такими напрямками:

- правильність встановлення тарифних ставок та окладів робітникам підприємств, установ та організацій;
- стан розрахунків з оплати праці;
- правильність визначення заробітку робітників, які перебувають на почасовій оплаті праці;
- законність та правильність нарахування виплат та утримань із заробітної плати;
- достовірність розрахункових та платіжних відомостей із заробітної плати;
- причини, що сприяли вчиненню корисливих зловживань [5].

Основними завданнями, які вирішуються у процесі судово-економічної експертизи операцій, пов'язаних з розрахунками з оплати праці, є дослідження, які спрямовані за такими напрямками:

- правильність встановлення тарифних ставок та окладів робітникам підприємств, установ та організацій;
- стан розрахунків з оплати праці;
- правильність визначення заробітку робітників, які перебувають на почасовій оплаті праці; законність та правильність нарахування виплат та утримань із заробітної плати;
- достовірність розрахункових та платіжних відомостей із заробітної плати;
- причини, що сприяли вчиненню корисливих зловживань [6].

Однією із сучасних проблем судово-економічної експертизи в Україні є обмеження повноважень експерта, оскільки він може проводити дослідження лише на базі наданих йому слідчим

документам, не проводячи фактичного контролю. Це, у свою чергу, призводить до того, що фактично він не може провести порівняння даних первинного обліку розрахунків з оплати праці з їх фактичним станом [4]. Отож, основою будь-якого експертного дослідження, пов'язаного з розрахунками з оплати праці, можна вважати перевірку платіжних доручень на видачу заробітної плати, які виступають джерелом первинних даних.

У залежності від поставлених питань, обираються прийоми дослідження. Ними можуть бути будь-які прийоми документального контролю [2].

Застосування економічним експертом методичних прийомів дослідження операцій з оплати праці залежить від характеру та способів вчинення необґрунтованих виплат зарплати, їхнього приховування та обумовлюється особливостями формування документації й обліку праці та заробітної плати в підприємствах, установах і організаціях.

Для вирішення існуючих проблем судово-економічної експертизи розрахунків з оплати праці потрібно запровадити систему підвищення або розширення кваліфікації спеціалістів експертизи, розробити або вдосконалити існуючу нормативну базу щодо повноважень експертів, а також провести чітке розмежування предмета експертизи розрахунків з оплати праці з предметом інших подібних видів експертиз [3].

Таким чином, судово-економічна експертиза повинна протидіяти порушенням трудового законодавства, визначати розмір витрат від правопорушень в організації праці, у використанні трудових ресурсів і заробітної плати, а також розробляти пропозиції щодо профілактики негативних явищ. Важливе місце у процесі такого дослідження належить перевірці взаємозв'язків показників платіжної відомості на видачу заробітної плати з фінансовою звітністю, регістрами обліку та даними за окремими рахунками.

Наведені факти засвідчують, що організація та методика проведення судово-економічної експертизи розрахунків з оплати праці має ряд проблем. Вважаємо, що для їх вирішення у майбутньому необхідно вдосконалити законодавство та розширити повноваження експерта.

Література

1. Максимова В.Ф. Контроль в управлінні економічними процесами на підприємстві / В.Ф. Максимова //– Суми: Університетська книга, 2008. – 190 с.
2. Отенко В.І. Судова бухгалтерія для менеджерів підприємств: Навчальний посібник / В.І. Отенко, В.Д. Понікаров, Т.М. Серікова // . – Х.: ВД "ШЖЕК", 2005. – 560 с.
3. Пахомов В.В. Теоретичні аспекти судово-економічної експертизи операцій, пов'язаних із нарахуванням та виплатою заробітної плати / В.В. Пахомов // Управління розвитком. – 2011. – № 19. – С. 62-64.
4. Пономаренко Н. І. Проведення економічних досліджень, пов'язаних з невивплатою заробітної плати / Н.І. Пономаренко // Управління розвитком. – 2011. № 17. – С.17-20.
5. Рудницький В.С. Судово-бухгалтерська експертиза економічних правопорушень (опорний конспект). Навчальний посібник/ В.С. Рудницький, Р.Ф. Бруханський, П.Я. Хомин // - К: ВД "Професіонал", 2004. – 304 с.
6. Усач Б.Ф. Аудит і судово-бухгалтерська експертиза/ Б.Ф.Усач, Я.В. Дячишин, Л.М. Шмикова // Львів: Каменяр, 1998. – 134 с.